

TIDEVARVET

den 30 maj 1931 innehåller:

Anna Sandström
till minne, av Honorine Hermelin.

Bakom händelserna.
Ledande artikel.

Ansvaret
av dr. Gunnar Beskow.

Bernhard Estlanders verk:
Elva årtionden av ett folks historia

anmälas av fil. mag. Karl H. Wiik.
Helsingfors, sekr. i Finlands socialdemokratiska parti.

Den helige Fransiskus av Indien.

Romains Rolland: Romarbrännans liv,
Mystik och handling i det antika Indien
av Ella Wagner.

Om Waldorfskolan i Stuttgart
av Agnes Gustafson.

En av meningarna
av Harry Martinson.

Vad har hänt?

ARBETSLÖSHETSFRÅGAN har varit fört i riksdagen. Regeringens förslag om 10 miljoner till arbetslöshets bekämpande och 3 miljoner till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslösheten, segrade i båda kamrarna. Utskottets förslag att 20 miljoner skulle anslås till beredskapsarbetena, skulle enligt finansministerens nya steinkonstberäkning inte kunna genomföras utan skattehöjning, och en enig höger vägrade sig också energiskt mot detta. Från socialdemokratiskt håll framhölls med eftertryck de arbetslösa svåra läge för närvarande och nödvändigheten att leda nödhjälpspolitiken i sin nya banor.

De 3 miljonerna är nu endast en början och man må säga vad man vill om deras tillräcklighet eller inte. Ett är ändå säkert, att de skenfriska korsningar, som främst tänkas skola byggas för pengarna är en i alla läger efterlängtat förbättring.

TANKEN PÅ PLANHUSHÅLLNING har tagit en all större plats i de sista dagarnas ekonomiska diskussioner. Vi erinra om Bank of England's förslag, som omnämndes i nr: 20 av Tidevarvet.

Åtgärder mot dumping ha diskuterats av Europakommissionen. Därvid förklarade Litvinoff, Sovjetrysslands representant att Ryssland exporterar inte av ilvilja utan av nödvändighet för att få något igen av maskiner och andra produkter. Veteproblemet har varit uppe på den ekonomiska konferens, som gått av stapeln i London. Samma historia: Vi kan inte odla mindre och inte skilla på varandra att ingen får sälja. Vi måste alla ha något att sälja med. Större konsumtionsmöjligheter är målet, inte minskad produktion. Färenta staternas handelskamrarna instämmer i krav på en reglering av marknaden. Svaret från en del ekonomer: det är omöjligt, torde inte bli sista ordet. Diskussionen har släppts lös, förbilden finns i Ryssland och världskrisens pressar tills lösningen blir funnen.

Mödrahjälpen och sjuk-kassereformen i hamn.

En stor social fråga är äntligen löst. Med betydande röstövertikt i första kammaren, där motståndet var svagt, och med starkare motstånd i andra, bifölls propositionen om sjuk-kassereformen med ty följande förslag till moderskapsunderstöd.

Både statsministern och socialministeren försvarede framgångsrikt förslaget.

Herr Lindman, som förra året framlade ett i princip liknande sjuk-kassereform förslag medlade i år sin röst, skyllande på en ekonomisk utredning av prof. Cramér, varur skulle framgå att sjuk-kassans ekonomi var dålig. Men det har man alltid vetat, påpekar statsministern och ju längre det dröjer med reformen, ju värre kan det bli.

Både fru Nordgren och fröken Wellin framförde i höviska ordalag sitt tack till socialministern för att äntligen frå-

gan om moderskapsunderstöd bragts till lösning. De framhållde båda att bakom dem stod en stor och enig kvinnopinion.

Understödet storlek var blygsamt, men principen om samhällets understöd vore dock härmed antagen. Och det är icke en dag för tidigt. Fröken Wellin framhöll även, att om man gjorde något för mindre bemedlade barnaföderskor behöfde man kanske icke tala så mycket om aborternas ökande och födelseförlorans minskande.

Vi instämna av hjärtat med de kvinnliga riksdagsrepresentanterna och det gäller nu för kvinnorna att med energi och framsynthet ansluta sig till sjuk-kassereformen och vidare fullfölja det lyckosamma beslut som efter ett mer än trettioårigt utredningsarbete fattades i månaden maj av nådens år 1931.

Ansvaret. Av Gunnar Beskow.

Nedanstående skrevs innan Tidevarvets föregående nummer med artikeln »De tvenne rätsupfattningarnas utkommit. Trots några ändringar löper tanketräden i de båda artiklarna parallellt ett gott stycke.

Den iakttagare, för vilken det tyngsta ansvaret till Adalstragedien drabbar, icke den agerande militären, men det samhällssystem varit vi alla åra medansvariga, och vars representanter synas ha varit allför genomsnittsmänniska för att motsvara de höga krav på omdöme och psykologisk blick som situationen krävde, har likväl mycket att vänta av den igångsatta undersökningen.

En stor olycka kan bli en kraft till ett bättre, om den förmår väcka självbesinning. Men självbesinning består inte i att betona den andra partens skuld och uppmåna honom till bot och bättring. Det svenska rätsamhället borde av pur självaktning ställa så stora krav på sig, att alldeles oberoende av huruvida den stora undergruppen av detsamma som arbetarpartierna utgöra verkställers sin speciella självprövning (vilket många tecken tyda på) det främsta reaktioner inför en sådan händelse som Adalstragedien borde vara frågan: vilka åra de missförhållanden inom samhällsmaskineriet som gjort något sådant möjligt?

I nittionio fall av hundra blir den borgerliga samhällsmedlemmens ögonblickliga och enda reaktion: kommunisterna. Punkt och slut. Härd med en diffus och skräckinjagande Böjgen växt upp mellan honom och verkligheten.

Kommunismen kan naturligtvis betraktas som en sjukdom i den borgerliga samhällskroppen, en infektion, och samhällets skyddsåtgärder kan gå ut på, att i görigaste mån skydda sig mot smittan. Men frågan är: är det möjligt att effektivt isolera sig mot kommunismen? Om

den är en sjukdom, erinrar den inte då om t. ex. influensans allorräddes närvarande mikrober? En stegrad mottaglighet, orsakad genom brott mot elementära hälsolagar, är oftast den andra huvudfaktor som är sjukdomens förutsättning.

(Forts. å sid. 2).

Anna Sandström.

Budet har kommit att Anna Sandström gått ur tiden. — I ett ögonblick blir ens minne och föreställning fyllda av levande bilder från ett det rikaste liv.

Men så blir det så stillt och tomt, som när naturen plötsligt tystnar i skuggan av en solförmörkelse. Eller som när en fjällbäck sori försvinner, därför att den sökt sig ned i en underjordisk bädd.

Det var 1882 som den ökända signaturen Uffe kastade ut sin lilla skrift Realism i undervisningen — en stridskrift mot att bjuda barn allmänna talesätt och abstrakta begrepp, bjuda dem att svälta ihjäl med hela det rika livet runt omkring: »Realitet må bli vår lösen, men ej endast den materiella verkligheten, utan även och framför allt den andliga, sant mänskliga», stod där.

Står ej pedagogiken alltför just där och stavar!

Men Anna Sandström handlade. Hon kastade Uffe-masken, och fram ur denna manhaftiga förklädnad trädde för en häpen värld pedagogikens musa, den 28-åriga Anna Sandström, full av gracie och behåll, lidelsefullt tänkande och kännande, stridbar och slagfärdig. »Uffe-kretsen», som samlades kring henne, blev en vapensmedja för denna realistiska riktning i undervisningen, som säkerligen mer än vad som någonsin skulle uppkattas sedan dess plöjt fårör nedifrån bottenskolan upp i lärutbildningen.

Anna Sandström var alltid den som handlade mest direkt: Verdandi, tidskrift för ungdomens målsmän och vänner, uppstod under hennes och Lars Hökerbergs redaktörskap redan 1883, Anna Sandströms skola året därpå. Vid sekelskiftet växte fram därur Anna Sandströms Högre Lärarinneseminarium, med specialstudier, källstudier och självstudier — då en nyhet i seminarier livsföring — säkert en av de mest inspirerade och inspirerande läroanstalter som funnits i Sverige.

Det var Otto Andersen, Anna Sandströms själsfrände på andra sidan Kölen, som i hennes sena år vid ett festligt tillfälle i Pedagogiska sällskapet fann det förlösande ordet och nämnde henne Pedagogikens musa. För var och en som känt henne måste beteckningen (Forts. å sid. 5).

Elva årtionden av ett folks historia, skildrade av en som älskade det och delvis lyckades förstå det.

Av Karl H. Wiik.

När rektor Bernhard Estlander nyss lade sina ögon tillhoppa, hade han fulländat sitt livs största verk »Elva årtionden ur Finlands historia». När han dagtecknade dess första del i december 1918, genljöd luften ännu av medborgarkrigets brak, de slagans stönande och segarnas jubel. När han i augusti 1930 fullbordade bokens femte och sista volym, var lappoterron på sin höjdpunkt. De mellanliggande tolv åren voro de enda »normala» i finska folkets liv sedan många årtionden tillbaka. Ty i Finland ha de onormala tiderna varit de normala. Det må man minnas, när man bedömer vad i det landet sker.

De första volymerna av Bernhard Estlanders stora bok stödde sig på skriftliga dokument, men utgöra icke desto mindre den första goda sammanhängande framställningen av Finlands historia under »ryska tidens». För de senare volymerna ha de tryckta källorna alltmot trutt, ju längre skildringen fortskridit, men de handskrivna och muntliga ha trätt i stället. Och härutinnan ligger den utomordentligt stora betydelsen av Estlanders verk. Historiska fakta, som aldrig blivit, aldrig kunnat eller fått bli offentligt belysta — vi, det

nuvarande stälkledet finländare, ha nödgats skapa mycken historia av det slaget — de ha tack vare Estlanders tränga forskningar och omfattande personkännedom dragits fram och blivit bevarade. Att missgä till i fråga om detaljer insmugit sig i framställningen, har varit oundvikligt, men det betyder ingenting väsentligt. Snarare kunde man anmärka på, att källanvisningar alltför ofta saknas, tidsbestämmer ävenså; framställningssättet är det förtäland, läsekrävs stora massa är bäst betjänt härav, men den som kräver exakta, kontrollerbara uppgifter känner sig stundom missbelaten.

Estlanders bok har ett visst syfte: den vill skildra Finlands folks väge fram mot den statliga självständigheten. Åren 1809—1918 åra »den ryska parentesens» — uttrycket är Es egen uppfinning. Mellan skilsmässan från Sverige och uppnäendet av självständigheten ligga elva år-

tionden; förf. påstår nog inte, att den ryska parentesens varit ett avbrott i utvecklingen, men den slungade dock finska folket ut ur de rätta banorna. Under de elva årtiondena fortgick emellertid finska folkets medvetna eller omedvetna strävan hän mot det statliga oberoendet. — Så utgör för man kunna äga grundtanken i Estlanders bok, men med tillfredsställelse må vi erkinna, att denna på förhand fastslagna ledande synpunkt icke hindrar förf. att se kritiskt och tydligt klart på enskildheterna i sitt ämne.

Vad en läsare med intresse för den politiska utvecklingens sociala drivkrafter skulle önska, vore givetvis förmåga hos sagda utvecklings skildrare att skönja, utforska och framställa denna förelösnans bakgrund. Man önskade veta de reella faktorer, som verkat den ryska imperialismens angrepp mot Finland (Forts. å sid. 5).

FOGELSTADFÖRBUNDETS

ÅRSMÖTE den 20—25 juni.

Samling i Medborgarskolan, lördagen den 20 juni kl. 5.30.

Åvresa torsdag morgon den 25 juni.

PROGRAM kommer att tillställas förbundets medlemmar i början av juni.

TIDEVARVET

REDAKTIONSKOMITTE:
Elin Wägner,
Elisabeth Tamm,
Ada Nilsson,
Honnarie Hermelin.

REDAKTÖR:
Carin Hermelin.

ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.

Utkommer varje heligt lördag,
Slussplan 1-3, 2 H, Stockholm.
Tel. N. 48-42, 182 43.

Den 30 maj 1931.

Bakom händelserna.

ADVOKATER

Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh: Eva Andén.
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund
Herkelegatan 14 (d. f. L. a. Vattug.)
Tel. 75 75, 76 76
STOCKHOLM

Specialitet: Familje- och arvskärl,
Bostredningar och testamente, för-
valtningsuppdrag. Även skriftliga
förrättningar.

Advokat Hugo Lindberg
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund
KUNINGSGATAN 6, STOCKHOLM
Tel. 147 09, 24 24

TANDLÄKARE

TANDLÄKARE
THURE PERSSON
Brännkyrkagatan 136
Tel. S. 180 05.
Mottagn. 9-11 f. m. och 5-8 e. m.

Frälsningsarméns
Alkoholisthem

Kurön
(Ansluten statslägare)
Tryd timmars ångbåtar från Sjöhm
Spridare till Sverige handlar skadede för
Socialistpartiet, Centralnämnd, 24, Stockholm.

Bagarstugan
HORNSGATAN 37 • Tel. Söd. 70 30
FOLKUNGAGATAN 65 • " 75 37
GOTGATAN 52 • " 353 09

Luchas Reklamhoffe

Villaspekulanter
Vid köp av villa i Appellöven, Åsten,
Nackeby, Smöland eller annat sam-
hälle, vänd Eder med förtroende till oss.
BALLETS FASTIGHETSBYRÅ
Höglandstorg 20, ÅSTEN
Telefon: Åsten 10100 & 11 00

Karstens skorpor
OMTYCKTA, MÖRA,
HALLBARA
Levereras i: PÅsar om 25 st. à 50 öre,
eller i Kanistlar om 50 st. à 1: - kr.
pr kan.

Tillverkare:
AKTIEBOLAGET
Westerdahl & Karsten
KUNGLIG HÖVLEVERANTÖR
Firman grundad 1820.
STOCKHOLM

CLARTÉ
Tidskrift för
socialistisk politik och kultur.

Redaktion: Ernst Barany, Lely
Bljörk, Bengt Helzer,
Yngve Kempe, Arne
Ljungdahl.

Prenumerationspris 3 kr. pr helår.
Postbox 433.
Postg. 2647, Stockholm.

Begravningen i Ådalen var en högtidlighet, som inte endast blev en sorgearke för de enskilda. Ett de levandens avsked till de döda kan ibland också bli en politisk tillräckelse. Här socialdemokrater och kommunister sinsemellan fördelade funktionerna angår oss icke, ordnningen var i varje fall mönsterglän bland de värdiga människorna. Men militäristiska patruller av kommunistar i blå skjorta och röda handdukar och bolsjevikisk sorgsmarsch på en svensk begravnin låter onckligen ganska främmande. Tanken går vidare! Om kapten Mesterton med sitt kompani i paradiform bildat hedersvakt, hade det varit mindre ovanligt för våra vanda tankar. Det hade t. o. m. varit riktigt, förutsatt att det icke stört ordningen, vilket sannolikt blivit fallit.

När vi ställa dessa båda motsatser bredvid varandra, först vi, att de likväl åro utslag av samma anda. Det är två riktningar av ett och samma element, som vår tid med nödvändighet måste stå ståndpunkt till. Konservatism och kommunism hetsa upp varandra till fascien och bolsjevism. Vi fräga förgevas efter liberalism, den här svikta sin ideal och därigenom utplånats. Återstår för socialdemokratin och radikalismen att upprätthålla jämvikten och söka lina en väg till framförspridande i stället för denna hoplösas hetskamp mellan ytterligheterna som blir inproduktiv, därför att den gäller samma mål och brukar samma medel, låt vara på olika sätt.

Tidsläges allvar är ofrånkomligt. Vi behöva inte hemfalla åt någon kommunistskräck, men vi ska inte heller tro, att vi utrota kommunismen som ett skjut på den. Tvärtom. Samhällsvisst har genomgått många skeden i historien och förändrats och förvandlats. Inte får vårt i yttermått demokratiska, men formellt konservativa samhälle vara fullkomningen och slutet av all utveckling. Den fortgår. Och vi kan se oss om både bakåt och framåt, både åt höger och vänster. Århundradets dyrdypta erfarenhet skall ej kastas bort, och vi kunna diskutera kommunismens uppfattning, fast vi inte åro kommunister. Men vad vi med bestämdhet måste stå avstånd ifrån är våldspolitik från vilket håll den än kommer.

Händelserna i Ådalen ha ytterligare sagt oss detta. De strejkande missandlade strejkrätarna och militären sköt på de strejkande. Vi taga avstånd från bägge delarna. Men det är inte nog. Så enkelt är icke problemet. Bakom dessa två ödesdigra tillrägelser står ett samhälle, som möjligheter det.

Parfymier • Crèmes • Puder
Även i lös vikt
Så kallade ridd

Parfumerie RIETZ
Mäster Samuelsgatan 7
(tillf. Rådhuset)

ANSVARET.

(Forts. fr. sid. 1.)
Vad som framfölls i Tidevarvet's förförda artikel, och som icke kan nog uttryckligt betonas är, att den viktigaste grundorsaken till de inre slitningar, som — förvårade av den internationella varuförmedlingskrisen — kännetecknar bl. a. vårt land, är *bristen på kongruens mellan de olika medborgargruppernas rättsuppfattning*.

I fråga om rättsuppfattning kan tolket f. n. uppdelas i tre huvudgrupper. Den ena är kommunisterna, vilka, i sin egenskap av klart proklamerade revolutionärer, åro fiendliga mot det nuvarande samhället, eller, rättare, mot det nuvarande samhäll- och mot det genom organisk utveckling ur detta härledda framtida samhället (vilket mycket väl kan vara socialistiskt). Ur samhällets synpunkt åro därför kommunisterna rent kriminella element, och samhället har varken skyldighet, rättighet eller möjlighet att acceptera de specifika dragen i kommunisternas rättsuppfattning. Naturligtvis åro icke kommunisterna kriminella ur individuell rättsynpunkt, d. v. s. ur etisk synpunkt: de representera endast en främmande stat eller statside, vars verktyg de åro och till vilkens samhörighet de bekänna sig. Det är redan tidigare framhållet, att samhället bör prova vilka misförhållanden kommunismen är en reaktionstoft av, och vilka de positiva, bärande idéer åro, för vilka kommunisterna klämpa med en ofta brinnande idealitet.

Då kommunisterna principiellt ställt sig utanför den nuvarande eller härur härledda samhällsordningen (eburu de vid behov blott alltför villigt söka skydd bakom de borgerliga rättsinstitutionerna), kvarstår inom samhällsramen blott två stora, lojala rättsuppfattningar, vilka samhället har att beakta.

Den ena stora folkgruppen, den sborgerliga, omfattar den officiella, i sedvänjor, lagar och förordningar fixerade rättsuppfattningen. Denna rättsuppfattning omfattas i huvudsak åven av de icke revolutionära arbetarpartierna, ehuru dessa i flera frågor ha en avvikande uppfattning, och genom lojala medel söker få till stånd motsvarande ändringar av de i lagstiftningen synliga samhälleliga rättsnormerna (de reformer som på detta sätt hittills lyckats genomföra behöva ju icke uppräknas).

Men — ty härtilt kommer ett väl sentligt men — till denna för alla parter gemensamma rättsuppfattning har, när det gäller arbetarpartierna, under den sociala kampens gång knutits ett specifikt tillägg, adersats

rättsnormer, som lagstiftningen icke erkänner, men som för arbetarna låft i det närmaste samma helgd och kraft som grundbuden i den gemensamma mänskliga rättsuppfattningen. Till buden; du skall icke dräpa, du skall icke stjåla o. s. v., har fogats buden: du skall icke begå strejkrbryeri.

Ålvaret i detta bud ha vi borgerliga mestadels så svårt att förstå — därför att vi i regel så litet känna till de levandeförhållanden under vilka detta bud blivit ett i djupaste mening etiskt grundbud.

Som alla etiska rättsnormer härför den sig till den (ofta i den bestående rättsordningen kränkta) grundlag, utan vilken intet kan bestå som åro vårt att kallas mänskighet: du skall icke skada din nästa (eller, ännu starkare: du skall hjälpa din nästa, och t. o. m. försöka ålska honom). År det underligt, att arbetarklassen under sin hårda kamp för mänskligvillkor existensvillkor framförråd sig nästan bland vapenbröderna, och soldatfienter med klassen blev den omedelbarast och djupast kända manifestationen av den allmännmänskliga solidariteten — eftersom vår världsomspännande samhörighet med jeta mänskigheten förmedlas genom den eller de grupper och underavdelningar vilka vi närmast tillhöra. (Att i flera fall, i samma mån som facksolidariteten uttriat till gruppegotism, till arbetsmonopol och löpuppressning på bekostnad av andra arbetargrupper, soldatfienter förörat varje spår av etisk och ideell potens, men alltför framföres med god effekt, tack vare den helgd som den gångna och på andra håll alltför pågående verkliga betrielsekampen tillvunnit detta krav, är en oomständighet, som alltför synes inas på arbetarhåll. Samfundet har t. o. icke råd att avvara den uppbyggande kraft som arbetarörelsens ideella, mänsklighets-soldariska inspiration utgör.)

Hur denna speciella rättsuppfattning, som innebär, att en strejkrbrytare faktiskt är en förbrytare, t. o. m. en mycket grov sådån, skall kunna inordnas i den allmänna, samhälleliga, rättsuppfattningen, är ett problem, vars frångående aktualitet icke mänskens genom påpekande av svårigheten för dess lösning. På något sätt måste denna allvarliga kongruens i fråga om rättsuppfattningen mellan två stora lojala grupper samhällsmedborgare lösas.

De skal som tala för att problemet är lösligt, kunna visserligen föreläta oemotsägliga. Om arbetsinställelse är ett lojalt stridsmedel för arbetarna, fördrar då icke konsekvensen att arbetsgivarna skal ha rätt till motåtgärden att söka bryta strejken

genom insättande av s. k. arbetsvilliga? (Lockouten som försvarsmedel blott indirekt, utgör en motlösnis, som utvidgar och skärper kampen.) Amintation om de arbetsvilliga rekryteras från den s. k. över- och medelklassen kunna de ju knappast moraliskt förömdas, då de icke begå något brott mot sin egen klass, d. v. s. förförderi; ej heller där de rekryteras ur arbetarna egen led, nämligen i de fall då det gäller arbetslösa i ett tack åro alltför svår, öppnbara egoistisk, fackföreningsmonopolist råder. Sålvt jag förrätt motvarar detta åven rättsuppfattningen inom vida lager av arbetarörelsen. De revolutionära elementen sträva emellertid, av lätt begripliga skal, att med det av solidaritets patos bärna föröket för de verkliga «klassförädrarna» stämpla alla som våga bryta en strejk eller blockad, och därjämte låta detta föröket och hat la sig uttryck i fysiska våldshandlingar.

Faktum är alltså, att arbetarnas lojala vapen i den ekonomiska striden, strejk och blockad, med logisk nödvändighet förutsätter användandet av motsvarande försvarsvapen, rätten att i mån av förmåga bryta strejken eller blockaden, men att samtidigt detta av arbetarnas rättsmedvetande stämpas som förbrytelset i moralisk-rättslig mening. I ovanstående formulering, med antagande av den sociala-ekonomiska kampen som en given premis, synes problemet lösligt; men det kan lösas i samma mån som denna kamp mellan kapital och arbete, mellan företagare och anställda, kan bringas ur världen.

Enligt socialistisk uppfattning — skulle det kunna framhållas — kan detta icke endast i den socialistiska staten. Det kan (inte hjälpas på svaret härpå bli i hög grad påminnande om nykterhetsapostolens bekant: »När själar kanske någon att bröuvina är gott — Härpå vill jag bärna svara, att brännvin — — verkligen är — — ganska gott.»

Om socialismens bärande grundidé är, att naturföregångarna och produktionsmedlen icke kunna av enskilda människor ågas, i detta ordet mest intensifierade betydelse, d. v. s. vara något som är underställt en absolut gottlycke, utan att de tillhöriga gemensamt — det nu levande släktet och de ofödda — och att egenömsbesittning i grunden endast är ett temporärt disponerande, kan man icke undgå att konstatera, i hur hög grad den borgerliga rättsuppfattningen är genomträngd av och alltför genomträngs av socialismen, och hur detta kommer till synes åven i lagstiftningen. Som enda exempel kan anföras vanhålvadlagarna. Men den borgerliga rättskänslan börjar åven alltför reagera mot, att i. ex. en fabriksdrick behandlar allt företag som absolut privatgödmot,

Vigbyholmsskolan.

Internatskola för gossar och flickor.

Vigbyholmsskolan börjar bli hösten sitt 4:de läsår. De ledande principerna för skolans arbete åro: Hånsynstagande till elevernas olika begåvning och intresseriktning och som följd därav s. k. fri trykning. Stort utrymme åt praktiskt arbete. Hårdt arbete.

De studiebegävrade lärarna foras från till student- eller realexamen, de mindre teoretiskt begävrade beredas möjligheter att i skolans examensfria haje bedriva studier i allmänbildande syfte. Den examensfria linjen anknyter sedan till lämpliga skolor för vidare utbildning.

Svårl gossar som flickor i åldern 7-15 år mottagas. Skolan är belägen vid Stora Värtan, ca 2 mil norr om Stockholm. Prospekt. Adress: Vigbyholm. Telefon 50. Per Sandberg.

Herrsätra Internatskola

för flickor, Carlberg, 2 km. utanför Södertälje; i vackra, hälsosamt träd, mottager begränsat antal elever på flickskolans alla städer. Skolan står under K. Skolöverstyrelsens insyn. Nymeritbidragsgämnens. Moderna metoder. Individuellt uppdrag och omvårdnad. Praktiskt arbete i uppfostrande syfte. Vigbyholmsskolan bl. a. modern, lys gymnasial, åldrig och sjukrum. Terrängen lämplig för utförelse av friluftsliv. I skolan mottagas gärna barn på utlandsresor, då tillfälle kan beredas att karaktärsresa under ferier.

Hösten börjar den 10 sept.

Tel. Södertälje 253. ANNA SUNDIN, Föreståndarinna.

EN AKTUELL BOK

H. DUBREUIL

EN ARBETARE OM AMERIKA

"en lifvullt skriven och på intressanta fakta övverflödande bok."

Anna-Lenah Elgström
i Tidevarvet

I alla bokläder S. 25

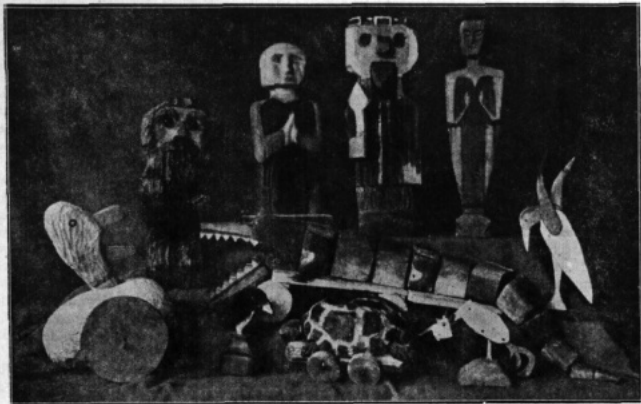
Wahlström & Widstrand

Om Waldorfskolan i Stuttgart

av Agnes Gustafson.

»Endast den lärare kan uppfostra och undervisa på ett verkligt fruktbarande sätt, vilken genom en ingående kunskap om människans genomsnittar det samband, som finnes mellan hans egen metod och de utvecklingskrafter, som uppenbara sig

re första efter? Man trevar sig fram, stöter emot, ser en ljusning ibland, men har på det hela taget en så stark känsla av att man vet så litet om dem, som man är satt att leda och fostra. Barnen förblir ofta gråtro, trots alla ens försök att utgrunda och genomföra dem.

Leksaker tillverdade av stora barn i Waldorfskolan.

hos barnet vid en viss levnadsålder. En verklig lärare och uppfostrare är icke den, som tillägnat sig pedagogiken som en vetenskap om hur barn skola behandlas, utan den, inom vilken pedagogiken vaknat till liv under inflytande av hans kunskap om människan.»

Rudolf Steiner.

Att äga en **inödande människokunskap**, att verkligen kunna genomskåda det samband, som finnes mellan metoden och de utvecklingskrafter som uppenbara sig hos barnen — är det inte det vi lära-

d. v. s. träffar sina dispositioner, slår igen eller förflyttar, fullkomligt som det är gynnsamt för honom själv (eller endast behagar honom), utan hänsyntagande till följderna för de anställda och för samhället i övrigt. Oemotståndligt som en lösning är den rättsuppfattningen på väg, att innehav av naturtillgångar eller produktionsmedel som »egenom» innebär ett uppdrag, ett kall, med ansvarighet inför människorna och mänsk-ligheten.

Motsvarar icke detta också ett grundbud i den allmänmänskliga etiken, ett bud som fått sitt främsta uttryck i den förkunnelse som nominellt ligger till grund för vår officiella statsreligion? Är icke det västerländska borgerliga samhällets grundbud det, att den fixerade rättsordningen i så stor utsträckning avviker från och är oförenlig med grundbudet i den allmänmänskliga, för att inte tala om den kristna, etiken: budet om hänsynen till nästan-

Fredrika-Bremer-förbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning

med anslag av stat och kommun.

Nästa arbetsår börjar den 1 september 1931.

Högre kursen, ettårig, utbildar yrkeslärarinor i sömnad och kvinnliga arbetsledare.

Lägre kursen, två-årig verkskolaskola i kläddömsad.

Fortbildningskurs i sömnad för utex. handarbetslärarinor, tre mån. Extra elever mottagas i mån av utrymme.

Möjlighet för obemedlade och mindre bemedlade elever att erhålla statsstipendier och skolans egna stipendier.

Prospekt såndas.

Norrlångsgatan 20, Stockholm. Tel. Norr 123.99.

skola, som säkert har en stor uppgift att flylla.

Skolan står öppen för barn ur alla samhällslager.

Waldorfskolan i Stuttgart grundades år 1919 av kommerserådet Emil Molt, som var ledare för den stora Waldorf-Astoria Cigaretterfabriken därstädes. Skolan var från början avsedd för arbetarnas barn. Men då d:r Molt lyckades erhålla den kände antroposofen och pedago-

årsjubileum i höstas hade den 61 lärare och 1,200 elever. Trots att somliga klasser omfattar mer än 50 barn, har hittills omkring 600 mest avvisas på grund av utrymmesskäl.

Skolan är en privat folkskola (med en 4-årig överbyggnad), och som sådan hänvisat att ekonomiskt bära sig själv. Något fast anslag från stat och kommun har skolan inte. Staden Stuttgart lämnade dock år 1927 ett större belopp för tillbyggnad av ett skoolhus. Avgiften för barnen är 40 Mark i månaden, men eftersom en mängd fattiga barn ingenting kunna betala, har det i understödjande syfte bildats dels en skolförening, dels en förening av »laddrar», vilka åtaga sig att sörja för vissa barns underhåll.

Inga kvarsittare — ingen påbudanden läxläsning.

Barn tas in i skolan i den ordning de anmälts, oberoende av samhälls-klass och begåvning. De mest efterblivna samlas i en särskild hjälpklass, där de få gå till 18 års ålder, såvida de inte dessförinnan vaknat till så, att de kunna flyttas över till en normalklass. Övriga barn sammanhållas i de klasser, dit de höra i åldershänseende. Överhoppning av klasser får ej förekomma — ej heller kvarsittning. Det sistnämnda gör, att kunskapsnivån i någon klass kan sjunka. Åran av lysande resultat får emellertid ej gå före barnens väl.

Någon påbudanden läxläsning förekommer icke. Lärarna anse, att försammat hemarbete åstadkommer större skada i barnens karaktär, än vad frånvaron av hemarbete kan göra i kunskapsinhäende. Mycket intresserat, uppmärksamt noggrant arbete utföres emellertid frivilligt av barnen, eftersom lärarna i enastående grad förstärkt att väcka deras intresse.

»Pedagogiken är inte fastställda metoder».

I en skola med så stora klasser, så stor frihet, utan yttre maktmedel och bestämt hemarbete och utan ens några läroböcker kan man ju först, att det, för att bli något resultat av såväl fostran som undervisning, kräves oerhört av lärarna. Men så har också Waldorfskolan ett lärarekollegium, som hör till de mera sällsynta. De flesta åro kallade av d:r Steiner själv. Många ha höga examina och ha lämnat lovande platser för att ställa sig i skolans tjänst. Andra ha ingen examen. Kunskaperna åro inte det väsentligaste, säger d:r Steiner, utan **kärleken till barnen**. Inte heller betyder förmågan att meddela kunskaper alls så mycket, som vad lära-ren är, hans person och väsen. Pedagogiken är inte fastställda metoder utan skall i varje ögonblick födas ny. Av största vikt är, att läraren kommer inför sin klass i en själsförfattning, som utstrålar sympati. Om måste arbeta på att bli ålskvård i detta ords rätta bemärkelse. Dess-

Fredrika-Bremer-förbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning
med anslag av stat och kommun.
Nästa arbetsår börjar den 1 september 1931.
Högre kursen, ettårig, utbildar yrkeslärarinor i sömnad och kvinnliga arbetsledare.
Lägre kursen, två-årig verkskolaskola i kläddömsad.
Fortbildningskurs i sömnad för utex. handarbetslärarinor, tre mån. Extra elever mottagas i mån av utrymme.
Möjlighet för obemedlade och mindre bemedlade elever att erhålla statsstipendier och skolans egna stipendier.
Prospekt såndas.
Norrlångsgatan 20, Stockholm. Tel. Norr 123.99.

Tidevarvet

SVERIGES
RADIKALA TIDNING

KR. 3:50

från 1 juni till årets slut.

Sänd avgiften på

Postgirokonto 1544

TIDEVARVET

STOCKHOLM 2

utom måste han behärska sitt läro-stoff och vara mäktigt koncentration.

Det är oerhörda fordringar, som ställas på lärarekrifterna i Waldorfskolan. En lämnad ha de emellertid; deras undervisningstimmar åro ganska begränsade. 12—14—16 timmar i veckan kunna förekomma. Men så kräves deras undervisningssätt desto flera timmar till förberedelse. — Vad lönen beträffar är den lika för lärare och lärarinor, oberoende av i vilken klass de undervisa.

Eftersom Waldorfskolan är en folkskola inte endast inspekteras den av staten, utan den måste också hålla i huvudsak samma kurser som statskolorna. Men de enskilda lärarna ha stor rörelsefrihet. De beräkna att var tredje år ha hunnit fått motsvarande klass i statens skolor. Men inom de tre åren ha de rätt att ordna schema och kurslängning fullkomligt efter sin önskan och klassens ståndpunkt. Det låter sig ganska lätt göra, eftersom samma lärare får följa sin klass de 8 första åren.

Skolan vill tjäna barnens framtid.

Tanken på barnens kommande år har en framträdande plats i Steiners uppfostringslära. Eftersom allt som sker med barnet har sin återverkan i framtiden, är ju varje dag av skoltiden så oerhört betydelsefull. Därför blir det också viktigt, att läraren har vetenskap om vilken del av barnets väsen, som är påverkbar i olika perioder av dess utveckling, eljest handlar han ofast i blödo. Det är här antroposofin — kunskapen om människans väsen — kommer till sin rätt. Steiner indelar uppväxtåldern i 7-årsperioder. Mellan 1—7 år är barnet nästan uteslutande sinnesor-gan. Det uppfattar oerhört mycket — men ej med förståndet utan med

ATENEUM FÖR FLICKOR

Sveavägen 48.

Högre flickskola med normalskolekompetens.

Fyra förberedande klasser. Husmoderskurs.

Flickor, som med godkända betyg genomgått fyra klasser av folkskolan, mottagas efter prövning i modersmålet och matematik i första klassen av den sju-åriga flickskolan.

Aven från folkskolans sjuätte klass mottagas elever.

Den-praktiska klassen är avsedd för dem som genomgått flickskolans sjuätte klass (ev. femte klass), och vilka på grund av klena hälsa eller större fallenheter för praktiska studier än för teoretiska, antingen önska avsluta sina skolstudier tidigare eller icke kunna direkt fortsätta till påföljande klass.

Mottagning kl. 11—12 (utom lördag). Inträdesprövningarna börja den 3 juni.

Husmoderskursen börjar den 2 september.

A-linjen är särskilt avsedd för blivande husmodrar.

B-linjen förbereder för fortsatt yrkesutbildning i husligt arbete.

Kurs för frivilligtjänstgöring börjar den 1 november. I kursen utbildas föreståndarinnor för tvättutrustningar vid större anstalter.

Gunnar Beskow.

Den helige Fransiskus av Indien.

Av ELIN WAGNER.

sinnena. Det insuper sin omgivning på gott och ont och har en gränslös efterhärningsförmåga. Bättre än förmaningar och tjat, som under dessa år äro utan verkan, är att uppfostraren är efterhärningsvärd, eftersom barnet formas efter omgivningen. Efter 7 år upp till 14 mån barnet så småningom det omedvetna härmandet och börjar att medvetet följa en auktoritet. Steiner anser, att barnet under den perioden måste finna någon, som håller att stå som förebild, annars kan det ge efter för böjelser, som gör det hållningslöst och karaktärsvägt. Lyckligt är det, om läraren kan bli en sådan auktoritet, och mycket viktigt är, att han förmår inge förtroende. Goda föredömen och en atmosfär av äkta kärlek är det viktigaste för barnet. Naturligtvis finns det annat, som påverkar barnen i rätt riktning, t. ex. sagor, som väcka glädje och lust-känslor, och konstnärligt framställda livsbilder, som stärka deras moraliska fantasi.

Varje barn får lära sig spela, måla och modellera.

Efter 14-årsåldern äro barnen mogna för mera begreppsmässig tänkande. Då slutar ju tyvärr den vanliga folkskolan, men i Waldorfskolan fortsätter ett glädjande stort antal elever upp till tolfte klass. De som önska ta student, ha däremot ett särskilt utbildningsår.

Som en egendomlighet för Waldorfskolan kan omnämnas, att franska och engelska språken inläras redan från första klass, helt enkelt genom att barnens efterhärningsförmåga tagas i anspråk. Likaså får varje barn under första året börja att traktera ett instrument, fiol eller flöjt. Barnet har nämligen behov av rytm och musik. Grekiska och latin komma in från femte klass. Målning, modellering och slöjd spela en större roll i Waldorfskolan än i andra skolor. De inte endast utösa barnens skapande fantasi utan äro för lärarna ett medel att få kunskap om barnens själ- och kroppskonstitution, i all synnerhet deras temperament.

Ett mycket betydelsefullt ämne under hela skoltiden är eurytmi (som egentligen betyder rytmisk harmoni). Eurytmin tillmätts stort värde som uppfostringsmedel inte en-

dast för normala barn, utan på barn, som varit t. o. m. i hög grad själsligt defekta, har det visat sig ha en underbart helande och läkande inverkan. Eurytmin är synligt språk och synlig musik. Den följer strängt givna lagar. Varje vokal eller ton har sin ställning, varje konsonant eller intervall sin rörelse. Barnen röra sig efter recitation eller musik. Ogonblickligen måste de omsätta språk-ljuden eller tonerna, ge yttre gestalt åt dem. Deras förstelse av en dikt eller melodi måste bli så mycket innerligare, när de på detta sätt levat sig in i dem. Intresset, varmed eleverna omfattade eurytmin, var stort.

Historie- och geografundervisningen är världsomfattande.

Vad historieundervisningen beträffar, är Waldorfskolans mål att vänja barnen vid stora, omfattande, världs-historiska synpunkter. Därför läses — också i folkskolan — världshisto-

ria. Tysklands historia kommer som ett led i det hela. Världsomfattande synpunkter grundläggas en sann tolerans och bevarar från småaktighet och antisocial inställning. Naturligtvis sker undervisningen för barnen på folkskolestadiet på ett ytterst enkelt, fattbart och levande sätt.

Geografundervisningen blir också världsomfattande. Utom kunskap om världens folk meddelas lärjungarna en känsla av samhörighet med dem, moralisk förpliktelse mot dem. I naturkunnettsundervisningen lägges stor vikt vid att barnens samhörighetskänsla med och tacksamhet mot naturen väckes.

Religionsundervisningen blir ett särskilt kapitel i en skola, där barn av så många trosbekännelser samlas. Barnen få av präster från olika samfund sådan religionsundervisning, som föräldrarna önska. Dessutom meddela lärarna själva fri religionsundervisning åt de barn, som begära sådan.

Detta är några intryck från Waldorfskolan. Ofantligt mycket mer vore ju att tillägga. Jag måste beräkna, att jag de första dagarna där kände mig ganska främmande inför allt det nya, som mötte mig, men fördes steg för steg till förstelse för skolan. En hel del av det som verkade »underligt», blev helt naturligt och självklart. Till sist kunde man inte önska annat, än att alla skolor skulle vara Waldorfskolor!

Små graalridare.

En oförglömlig upplevelse var den julavslutning, som förekom i en sjunde klass. Barnen hade i historieundervisningen sysslat med Parcifalsagan, till ett skådespel. In kom hela skaran, över femtio pojkar och flickor, tagande i högtidlig procession, sjungande en hymn till musik, som var särskilt komponerad för det här spelet. Flickorna med händerna lagda i kors över bröstet, pojkarna med handen på svärdfästet, skredo fram

Första delen av Romain Rollands trilogi om »mystik och handling i det nutida Indiens» har utkommit på svenska hos Norstedt i översättning av Hugo Hultenberg. Denna första del är ägnad mystikern Ramakrishna, andra delen hans lärjunge, hans Paulus, Vivekananda, tredje delen är en jämförande undersökning mellan indisk och medeltida kristen mystik.

Eftersom denna tidning så ofta och utförligt sysslat med indisk politik kan det vara lämpligt att efter Romain Rollands stora undersökning redogöra för den värld av levande religiös erfarenhet och den världsuppfattning ur vilken Indiens politiska handlande har vuxit.

Romain Rolland var den som först införde Gandhi i västerländskt medvetande. Det finns bättre historiska dokument över Gandhi än Romain Rollands bok, men det kvarstår att Romain Rolland var en av de första i Europa som fattade Gandhis storhet och insåg att Västerlandet hade något att lära av denna frihetskämpa och politiker som syntes så fundamentalt olik allt vad vi förbinda med frihetskämpa och politiker.

I den stora undersökning han senare företagit i denna »Essai sur la mystique et l'action de l'Inde vivante», är det honom framför allt viktigt att finna det enande, det över alla gränser upphöjda, det universella hos Österland och Västerland. Orient och Occident äro endast klädnader åt den nakna själen, vars hus är universum, säger han.

Ramakrishna, den lille braminen från Bengalen, var krönt av ett 2000-årigt andligt liv i ett folk på 300 miljoner. Hans levnad inföll mellan åren 1836 och 1886. De äldre av oss ha varit samtida ett stycke med honom. Hans liv är historiskt och fotografiskt dokumenterat. Likväl förefaller det oss som en fjärran helgonlegend. Många drag i Ramakrishnas liv och väsen både i dess barnsliga älsklighet och tragiska storhet crina om helgonet från Assisi. Läsaren får en stark förnimmelse av att Fransiskuslegenden också var historia.

När Ramakrishna föddes — en födelse omgiven av uppenbarelser och underverk — levde Indien under en faktisk, materialistisk och kommersiell västerländsk styrelse. Men detta hindrade inte detta underbara förlopp att utspela sig. Till och med en halv mil från Calcutta i det tempel som byggdes åt gudinnan Kälfi hade de mest underbara ting. Ramakrishna blev präst där vid 20 års ålder och bodde tio år ensam i templet hos gudinnan. För honom hade den blåa basaltstatyn av gudinnan liv och röst och själ. Hon var den allsmåttiga Gud Moder, som hade makt att om det behagade henne från

varje skapad varelse borttaga alla spår av jaget och ge dem kunskap om den absoluta gudomligheten. Liksom den heliga Teresa förmån han först Gudomligheten som en ocean, i vilken han försämlade och kände sig upptagen i oändligheten. Sedan tätnade uppenbarelsen till en vision av den Gudomliga Modern, han hörde hennes röst, hennes steg, hon genomträngde och undervisade honom.

Det gick med honom som med andra mystiker som smakat extasen, han erfor en ständigt brännande längtan därefter. Utan visioner var världen död för honom, och med raseri hängav han sig åt de fastor och övningar genom vilka extasen framkallades. Han nära nog förblödde och förkolnade i denna farliga eld, till dess han träffade på lärare som hjälpte honom till kunskap om de noga definierade och utprägnade vägar, enligt vilka hinduerna nå religiös erfarenhet. Indiern vägrar nämligen att tro på andras auktoritet. Han begär att själv få erfara idén, att själv uppleva allt som är, blott är en del av världssanden, som är en och osynlig. För att uppnå denna kunskap känna de kärlekens, kunskapens och handlandets vägar. Ramakrishna hade kommit till på kärlekens väg, kärleken till la mère Bien-heureuse.

Den yttersta verkligheten är emellertid inte den personlige, guden, den gudomliga modern, som han kunde förmåna och umgås med. Ramakrishna kunde inte stanna i sitt lyckliga umgänge med en personlig gudom. Han måste avstå därifrån, begrava sitt hjärta, beröva sig sitt jag. Då nådde han det tillstånd, där ej ens rymden mera fanns, där det svaga jagmedvetandet slocknade, då dualism upphörde och det ändliga och oändliga vore ett.

Det märkvärdiga med Ramakrishna var att han icke blev borta i den befriande enheten med det absoluta. Han hörde den Gudomliga Modern befalla honom att av kärlek till människorna stanna på tröskeln av medvetandet. Även den som fattat det absoluta har en plikt att förena sig med människorna och göra gott. Med Ramakrishna förenar den indiska mystiken kontemplation med tjänande av mänskligheten, helt enkelt med vad vi kalla sociala ansvarskänsla.

Ramakrishna återvände till världen. Han gjorde bekantskap med andra religioner, kristendom och muhammedanism och fann djupast inne samma universella tanke. Han blev bekant med de ledarepersonligheter, Romain Rolland kallar dem hererekongung, som då representerade Indiens andliga liv och genom dem lärde han först att han hade en mission att utföra. Han önskade sig lärjungar bland dem som leva i sin sista inkarnation för att med dem skapa en ny orden, en orden

som kunde undervisa människorna om det sanningsens ord som innehåller alla andra: enhet.

»De skulle lära ut enheten i all gudsuppenbarelse, i alla yttringar av kärlek och vetande och alla mänskliga former. Man får icke längre nöja sig med att fatta en sida av Varat. Man måste fatta alla. Det är plikten just nu. Den människa som står dit genom att identifiera sig med var och en av sina levande bröder, så att han gör till sina deras ögon, deras sinnen, deras hjärna och hjärta, han är den lots och den förare varav den nya tiden har behov.» Underliga ljuda i våra öron dessa ord från femtio år tillbaka.

Ramakrishna behövde inte söka efter lärjungarna till sin nya orden. I nattens stillhet går han upp på sitt tak och ropar: var ären i mina gossar? Så börja de komma, ingen vet hur, män av alla åldrar, yrken och temperament, som snart sammansmälts till en enig skara i sin kärlek till mestaren och hans lära. Reglerna äro: fasta, återhållsamhet, böja och barmhärtighet.

Mot slutet av sitt liv betonar Ramakrishna allt starkare enheten av allt.

»Böden, bilan och offret äro av en och samma materia.»

»Då vi fattat den inbenede gudomligheten hos människan, inse vi först djupet av hennes elände.»

»Det är nderbart att hjälpa, om också blott en enda. Låt mig åter födas som en hund, blott jag kan hjälpa en enda varelse.» Även han fram till tanken på det ställföreträdande lidandet.

»Intet Karma kan utplånas, men det kan bäras av andra.»

Under sin sista tid då han svälte ihjäl av halskräfta, bad han på lärjungarnas böner Modern Kälfi om hjälp att kunna äta. Hon svarade honom: »men du åter ju med många minnars», och menade lärjungarna.

På sin främste lärjunge Vivekananda överlät han sin visionära förmåga och sin hemliga kunskap och var sina sista dagar som han sade blott en stackars fakir. Sedan han

»Den är ett nödvändigt komplement till Ramakrishnas första bok, som först nu fått sin fulla mening och avslutning. Den överträffar säkerligen alla de andra otaliga skildringarna från efterkrigsårens Tyskland i fråga om enkel kraft och naken sanning.»

Sten Selander i D. N. om

Remarques

nya bok

VÄGEN TILLBAKA

5: 50

BONNIERS

Agnes Gustafson.

Även dr Ada Nilsson

rekommenderar den berömda boken

GERSONS DIETEN

En rådgivare för friska och sjuka av Dr. med. Max Gerson.

Utförlig receptsamling.

Dr Nilsson skriver:

»Den Gersonska dieten betyder för många människor en fullkomlig revolution i deras levnadsvanor och det är då gott för människorna att ha en så god rådgivare som boken ifråga. Den icke blott säger tag det och det, är så och så. Den säger även varför man skall göra detta.»

Ur tiden. Upsala:

»Den är helt enkelt — så långt vi på svenska hunnit — boken.»

4: 75, inb. 6: 50.

NATUR och KULTUR

Industri- arbeterskorna bli representerade vid arbetskonferensen.

Den svenska representationen till internationella arbetskonferensen sammankallad i Genève i juni — ett femtonde — har nu blivit utsedd av regeringen.

Den består av stabssekreterare Bo Hammarösköld och byråchefen Mofin såsom regerings ombud, med följande Kerstin Hesselgren, socialrådet Sjöstrand och byråchefen Gabrielsen såsom experter; för arbetsgivarna såsom ombud vice verkställande direktören i svenska arbetsgivareförbundet O. S. Larsson och som experter ombudsmannen Karl Wistrand och direktör Fritjof Söderback samt för arbetarna som ombud landsorganisations ordf. Karl Edvard Johansson och som experter textilfabriksarbetaren Kåren Nilsson och redaktör Sven Backlund.

Delegationens sammansättning innebär en viktig nyhet, då det är första gången som de kvinnliga industriarbetarna fått en egen representant, en industriarbeterska från den industriarbeterskornas allmänna väsende antal och den betydelse, som en del av de vid arbetskonferensen diskuterade frågorna ha särskilt för de kvinnliga arbetarna, måste det hälsas med stor tillfredsställelse att de nu fått en egen talesman.

Anna Sandström.

(Forts. fr. sid. 1.)

gen som en av Apollons dottrar kändas riktig. Det inspirerade, självalfna och lekande, glädjen i »de låda mödorna», modet och ståndarheten och genom allt den plöjsligt framkännande kontakten med naturens och andens realiteter, det var Anna Sandströms väsen.

Själ- och ömsjöklet skrev Anna Sandström i föreläsa till sitt stora arbete Natur och arbetet i svenska bygder: »Ju mer man lärnar de allmänna fraserans trygga mark och försöker så mycket som möjligt närma framsällningen till det levande livet, ju mer utsätter man sig för faran att begå missstag.» — Det är i djupaste erkännande av ett härjningskap, som för mig liksom för så många andra aldrig kan upphävas, och som förläpar till att i realiteternas tjänst utsätts sig för faran att begå missstag, som jag genom Tidevarvet ville få uttala en djup tackambest mot Anna Sandströms minne och hennes alljämt verkande väsen.

Honorine Hermelin.

sagt förval till sina lärjungar, dog han i extas, åkallande den gudomliga moderns namn.

Hans lärjungar grundade ett kloster och fortsatte hans verk under ett valsvärk: som likväl kunde vara krävt: som vi vilja finna Gud, så tjäna människorna.

Elin Wägner.

Elva årtionden av ett folks historia.

(Forts. fr. sid. 1.)

och som av inga de finländska statslärdes argument låto sig hållas tillbaka. Man ville framför allt få en framsällning av de krafter i Finland eget ekonomiska och sociala liv, som ofta i politiken tagit sig så obändiga uttryck. Men härutinnan lämnar Estlander sin läsare oöfverrädd, kanske ej så mycket för att han icke mednämnet en utdjupning som för att hans åskådningssätt ej ens medgett en fördjupning av detta slag, som förhånda för honom själv rent av skulle ha lett sig ett förtlygligande.

Bernhard Estlander var en den finländska borgarklassens man. Han får förvisso ej begärl en belysning av tinget, som varit ägnad att låta den själv framstå som ett resultat av förhållanden. Det är för denna bormerat självbelätna finländska eller snarast finländsk-svenska överklass tacknigare att vara bärare av en hög idé genom tiderna; det är sitt belöande den önskar finna och jämfvel finner i boken om elva årtionden. Den får där veita, att den är de estatsbildande krafterna, att den äger »svarna sekulars arv», att dess parter är skulturpartierna.

Det försvinnande ringa den-led under sin motståndskamp, då några av dess män måste tillbringa några månader i petersburgska fängelser, skildras med en höjd och en bredd, som måste bringa dess hjärtan att dvalra, såsom det dragt förlåtens eget. På de krafter, som kunna söka denna samhällsklass i dessa höga värv, ser förf. med misstro: »den allmänna rösträttern får överallt lämnat tyvevaktiga resultat» säger han (V: 30), och så mycket mer måste den göra det i Finland.

Med arbetarklassen gör sig fört. In mindre besvär än med sin egen klass. Socialdemokratins väsen och lärör känner han icke och hans ömheten om dem äro nöta klischeer. Han hatar ingalunda den under klassen, han grålar ej på den; den är den stackars oförståndliga massan, som socialismen — bara teorier! — ingett hoppet om ett »tusenårriket». Att borgarklassen och särskilt den finländska är en massa även den, har aldrig uppgått för den själv och ej heller för dess historiskrivare.

Togo vi nu oss före att skrämda samhällsklassernas i Finland förhållande till det problem, som menas vara ledmotiv i de elva årtionden: stråvan till större politisk frihet och ömsider oberoende, så finna vi det vara klassobetonat såväl hos överklassen som underklassen.

Vi hänta ur Estlanders bok (V: 27) en detalj, som belyser överklassens förhållande till saken.

När landtagen 1906 slopade de fyra stånden och införde ett modernt parlament av en kammar med allmän och lika rösträtt, framhöll landmarskalken V. M. v. Borns betel-

sen av regeringsmakten som motstånd mot de nya krafter, som nu trädde fram och tingo inflytande. När efter 1917 års revolution en regering under socialdemokratisk ledning blev tillkallad, upprördes samme herre, förvånade följande regeringschefen att ingripa och förklarade i pressen, att »den sista ständsstämman hade... förvisso aldrig, utan denna fasta motvikt i statsmaskineriet, bidragit till uppställande av en enda kammar såsom representant för den andra... statsmakten».

Den finländska överklassen litade alltså — för såvilt för v. Borns ord äro representativa för den — mer på en av ryske isaren utnämnd och endast av ryska honom ansvarig regering än på den för sin egen folk genom allmän rösträtt utsedd folkrepresentation. Och Estlander tillägger, på tal om 1917: »Först nu, då den ryske isaren icke längre var vår motvikt, blev konsekvensen av det våldiga steget år 1906 klar för oss.»

Ord sådana som dessa förklara mycket. De blotta klassintresset bakom bourgeoisieins mångomskurna patriotism och visa att denna sistnämnda icke bestod provet, när

den kom i konflikt med det försämlade. De beröva samma bourgeoisie den moraliska rätten att sätta sig till döms över arbetarklassens förhållande till fosterlandet. De förklara också mycket av vad som hände år 1917: hur arbetarna, medverkan om att överklassens maktförhållning varit förankrad i isarmakten, efter demnas fall trodde sig kunna bortvika sin bourgeoisie, men härvid underskattade denna egna maktesurser och slogo panna med vägen.

Vi kunde följa den finländska bourgeoisie genom dess passiva och aktiva motstånd och få de dunkla punkterna att klarna, så snart vi spörja vad klassintresset bjuddi i olika situationer. Vår förklaring må sig trött under åren efter representationsformen (IV: 7)? Den tröttheten vidlade (i själva verket blott bourgeoisieen, icke alla arbetarna, ej heller de bönder, som då för första gången ryckte in som eget par. Just detta, att nya element kommit till och krävde sin andel av allt det man kallat fosterlandet, bragte den därinlits härskande bourgeoisie att tröttna i sig till förvar av fosterlandet. Och när under världskriget samma överklass kostade sina flickor på Tyskland — en politik som Estlander för resten ej var odelat förtjust i — var det ej

Det släkte,

säger professor

GUSTAV CASSEL

i sin nya, färgslände bok

Grunddragen i PENNINGVÄSENETS UTVECKLING

som fått uppleva myntväsendets avskaffande har ingen anledning att ställa sig främmande till möjligheten att den tid kan komma. Ät det blir nödvändigt att också upplåsa penningväsendets sista återstående sammanhang med guld.

Kr. 2. — i varje bokhandel.

KF:s BOKFÖLAG

Under pingstlovet.

Tisdag morgon.

Några solbrända nackar på gatan och en guldsmycknad på ett arbetarbord för de enda tecknen att en helg gått förbi. Människorna föröade inte självmant dess hemligheter. Dubbelt sågunda väda de åter till sitt jobb och känna det hemmastätt kärvt och kärt att lå ta fatt på knogen. Är söndagskvällen öfver för mångomskurna ljus, trois, 300. Ju man är trygg på sin plats igen och lugnare är så stökande som att lå sit rättmätiga arbete i besittning.

Tre helgdagar, om de använts väl, äga emellertid spännkraft nog att bära upp en arbetsvecka och en aldrig så hård. Det är skänklid på att töpa kulor på gatan och att plocka dem själv i en nyutsjunga läge, där björkar och popplar tävla i vittskott och lökrorna slungas öfver fältet som hade de bara en enda dag att slungas alla sina slungor förlåpa på. Det är skänklid att boda själv i en underbart värårgespelade trettongradig spjut mot att lå i en tudning om andra möda måjador. Och en hell sanan så att uttröttad av arbete söka förlåpade nöjen är att bilreda dem själv, med scamlande av att sin förmåga och skapande fantas.

På det ställe där signaturerna färdigade övade sig en skara unga människor i körslagen. Demna konstnär är så pass ny, att den ännu i någon mån förmår uppväcka deras förväntning, som tro, att det samfälliga konstnärliga utprägdat fortfarande har sitt stora uttrycksstätt i körslagen. Men tillkörer böja nu bildas på allt flera platser. Det är en form för gemensamt skapande som mycket naturligt avslutar sig till många moderns människors längtan efter självsökandet i sina nöjen, som motvikt mot allt passivt motgående. Den har efterträtt och kompletterat de gamla släpke-

larna. Och hörigen kommer körtslagen att vid sidan av amatörteater och körslag bli kärnan i många nya och levande rörelser.

När det gäller att med åtorber uttrycka tankar och känslor finns numera förstklassig utbildning att tillgå nästan överallt i rymtkinestet och dansskolor av olika slag. Men det stackars arbetsstätt, som vi ha i talet och som dock inte är att förakta, det länmas vind för väg till vi en vacker dag mycket riktigt upptäcka, att vi förlorat vår förmåga att med röst och ord ge uttryck åt några djupare förmönelser. Talet duger här till vardagsmeddelanden. Körlagen är kanske upplakten till en del härva mellan tal och rörelse, med yttersta mål att av människans skapa ett instrument, som är motgått för och bästärkt att vidarebefordra själens finaste svängningar.

Den grupp som jag fick höra under pingsten, höll på med Edith Södergrans Fragment. — Det kommer en glåg en renare vind öfver jorden, säga sprönerne och hela kören, mörlårgada av de instämmande allvissterna. Förlåst: Då stiger människans av bergen, som de med starkheten eviga sken öfver pannan. — Strömmen igenom oss: eviga vindar, himmelens hängning, alllets välsignelse! Den som har hört det och den som har sett det, stige ett öftra på heliga berg.

De olika dialekterna smälte samman till en spelandigt gripande kollektiv röst, som i kraft av den gemensamma känslan kunde ge vad en ensam åstör aldrig skulle vågat att ens försöka. Särkerigen — tänkte åhöraren inlita de allvarliga och intensiva åsikten, som vändes mot henne — är detta en verklig pingstuppeelse.

Caslon.

(Forts. å sid. 6.)

VI STÅ TILL TJÄNST

BLOMSTERHANDEL
Blomsterhandeln
7 RUNEBERGSGATAN 7
Telefon 106 33.
Innehavare: ANNA NILSSON
Elin v. Gustav Schödenes Förlagsanstalt
REKOMMENDERAS
BORDSVATTEN

Drick
Ramlösa
Vårt lands enda naturligt alkaliska vatten

DAMKONFEKTION
DAMKONFEKTION
Källningar, färdiga och på beställning.
Tidsskikder och strumpor m. m.
SVENSKA SVENSKON
Långgatan 9-11. Tel. O. 47 36.

MARKISER
C. M. OLSSON
Stockholms äldsta markisfabrik
Tegelrändan 12. Telefon: 865 48
Markiser Personer
Båsnöletter
Prenslingsar

OST
Gripenbergsgost
helfet i hela ostar 1.40 pr kg.
fritt Gripenbergs gård.

OST
PARFYM
Pärfymmagasin S. Gustafson
BIRGYMAGASINEN 26.
STOKT OCH VALSÖRTER LAGER.
Tidvarvs väg 20, 25, 26, 27, 28
Tel. Norr 127 15.
SNICKARE
Carl Hedman
SNICKARE.
LINNEGATAN 50.
Tel. O. 24 42. Bostadst. O. 66 17.
Alla slag av såväl enkla som föine Snickerier, Renovering. Reparationer utföras till moderata priser.

SKOMAKERI
Gå ej över än
utan sig till en förtullig Skomakeri-
verksamhet, så hämta vi och återvända.
A. B. KEMBEL
Nybrogatan 81. O. 87 30.

URMAKARE OCH OPTIKER
UR- & OPTISK AFFÄR
14 ERSTAGATAN 14
(Förut Å. Follongmans)
H. ANDERSON
Välortat lager.
Noggrant exp. av glasögon.
Reparationer. 86. 17330.

En av meningarna.

Vill man inte ljuga för sig själv så måste man erkänna, att ingen tidpunkt varit så vanskligt att bedöma och tolka som just denna period av dagar vi nu leva i.

Just nu är den farliga döda punkten i den sociala världen. Det positiva (!) sociala verket har tappat all kontakt med den lövsprickning och knoppsprängning som just nu föregår i de kalla zonererna av jorden, från Herakles stoder till Nordpolen. Detta är en zon som varje ny vår pekar på nu såled, för sina träd, planter, djur och människungar.

Men socialdemokraten Van der Velde bor sedan flera år i Flamländ, i en villa med susande värmedinningar. Först är jag tar honom till symbol, men grönsakshandlare Jonsson i X-köping är betydligt nomenclare, ty han rostar lydigt och betalar skatt och arbetar för sig själv och vegeterar. Jag tog Van der Velde därför, att han är en av de bästa och ärligaste — självfall representanter han då också det aktivaste sociala medel-fallet.

Van der Velde är sympatisk. Han var den ende som inte tog Mussolini i hand, på en av de resolutionella kongresserna nere i Syd-Europa. Han blev maktäp-pokär då, fast det nog hajade till en smula i en del relationer, som tyckte att han kunde göta ha hälsat. Socialdemokraten hade nämligen blivit relativt — ett öde som brukar beteckna slutet för en rörelse: ty det är principernas sedel-fall och upplösning av konturerna.

Van der Velde, som efter Branting var gestalten på nättan även för andra än sitt lands arbetare, bodde alltså i en villa med susande värmedinningar. Så gjorde många av Van der Velde lärjungar också, och i sin tur deras lärjungars lärjungar. Mentaliteten mätte bra av denna trivsel. Kanske mätte den för bra. Relativiteten jämte, handrörelserna blevo trötta. En verkligt modig handling och en verkligt rak rygga var svår att upp-täckta mer. Allt var blivit relativt. På sin höjd nekade man att ta Mussolini i hand.

Lövsprickningen och knoppsprängningen som just nu föregår var varje vår och pockade på soled — ända från Balkans nej-sterlasta spets till Grönlands Julianehav — var detta övergiven. Den var blivnen

Envar har sin smak — även i fråga om gott kaffe!

Därför har kooperativa inte en utan många olika kaffeblandningar — en hel smaksak! Och varje blandning är ett fyrför sig. Inte bara i fråga om harmonisk sammansättning och korrekt rostning utan även odrycke minst vad priserna beträffar. Kooperativa är inte för intet Sveriges högsta kaffe ersäljare.

Vill Ni alltså tillfredsställa Er personliga smak på bästa till-för-sätt utan att betala ett högt pris — Köp

kooperativas kaffe

en förläggad symbol utanför idgera (?). Och vad räknades numera som ideerna? Jo, paragrafvetenskapen, pappers-resolutionerna. Socialdemokratierna var (och är) en borgerlig småstog med paragraf-papejor i grenarna. Och vad borde den vara? Jo, en de internationala barnrens plantskola, en barnpedagogisk förläggelse — ett plantagen för knoppande följeligheter.

Nu är socialdemokratierna bara politiskt gammalpolitiskt, dumt politiskt. Erkännas bör: den är den tredrevligaste rörelsen — men den resonerar som så; där det inte lutar politik där lukt det inte heller ferd. Politiken — det är socialdemokratiernas torra, dammiga, men också så kära, gamla landsväg, som den och enbart den skall leda fram till fredens nejder anser den självfall. Inlagan till högre ort är fortfarande den flygande mat med vilken villosens folk färdas omkring i det politiska blå. Pedagogisera på den opolitiska jorden struntar man i. En verkligt socialdemokratisk pedagogik finns inte. Det lilla som finns i ansatser är förstuckna politiska abc-skolor, där tyfogem — till förtäringar för all del få lära sig hur Kant tänkte om det här universum, men där undervisningen annars är inriktad på — politik (!!!).

Man frågar sig: vart gå barnen i världen. Vad rör sig i deras hjärnor på vägen, där de på ensamma i barnets värld — o, dessa harnvagnar som vi inte bry oss om? — som ligga mellan familjens grothölar och den chauvinistiska dum-bommskolan.

Och de hektiska, vindflämmande blom-morna på pubertets berg, vad gör vi för dem? Finns det ingen som skulle få ett klarlysnings behov att göra världshistoria där? Nej då! Socialdemokratierna, liksom de flesta politiska partier struntar i barnen. Barnen är helt syniskt ännu otvetyckade skattebetalare, partiöstare och rekvisita för kampen. Socialdemokratierna borde sätta sig med och lära sig människovårdet.

En svagare pedagogisk allvar än det socialdemokratiska torde man få ta till efter. Folkhögskolan i Genève är enligt min mening ett bevis härpå. Med äkta socialdemokratisk godtro-genhet har man här valt en av dessa jordens teaterpunkter av vilka Genève på de senare åren råkat bli en. Det är nämligen ett demokratiens aktiva vilja inte kunnat finns något annat än denna fjanligt till hands liggande scen, för till-fallet nog så trevlig, men kanske mer än någon annan punkt prisgivnen åt diploma-tiska konjunkturen. Det mest sorgliga är själva det faktum att en geografiskt och politiskt kanoniserad punkt av Europas beska bilmotörstank efter detta samner att räknas både som ett demokrat-pedagogiskt centrum och en stridsfront. Men var gör i Genève de industriella virvar-arna — deras direkt omvärderande pri-märter?

Vem skulle t. ex. ha kommit på idén att anlägga en internationalt folkhögskola i det oroliga Wien, där man som ett mün-ument är Freud och Adler och till människighetens djupaste frömma kunde få lära sig hur mänsklig förberedelsestusubleras. Man rycker på axlarna — »men, kärre vito», säger man, »det är ju inte politiskt närslutet. Men har det inte alltid varit så att man förväxlat po-litik med tidens puls? Jo! Och nu i dessa upplysningsdagar gör man det en gång till.

Mig återstår endast att fåtång önska, att mänsklighetens representanter inte

(Forts. fr. sid. 5)

För den övre klassen, som i band på band prisat sin egen fosterlands-kärlek, enkamnerligen dess uttryck i inbördeskriget 1918, ter sig arbetar-klassens sociala rättfärdighets- och tyckokrav som egenlyttigt och ma-terialistiskt. Det är förstas barna fosterlandet såsom sådant man borde älska och offra sig för. En ab-straktion alltså, bakom vilken vi vid närmare påseende åter finna ett klassintresse, men i detta fall över-klassens. När arbetarklassen icke här-för offrar sitt klassintresse, görs den misstänkt. Dess insatser för den nationella friheten stämplas som taktiska finter, och när den vägrar att avstå från sina egna intressen till förmån för påstått allmänna (! själva verket borgerliga), heter det att den ställer till partigråp om små-aker. När gemensamma lösteg och olyckor bedömas, här arbetarklassen främst skulden, ånskönd den övre klassen såsom den maktigare borde vidkännas större ansvar. Utompar-lamentarisk verksamhet, som ringakt-igt parlamentet och den lagliga ord-ningen, bedöms strängt när den så-som hösten 1917 bedrivs av arbetar-massor, som av skriande nöd påsk-främmande agitation drivits ur nor-mala banor; en jämförelse med 1930 års planmässigt ledde och hänsyn-löst utösta fascistiska verksamhet vore lörorik nog.

Bernhard Estlander var en borger-klassens man. Han var en väl-menande man, men hans synkrets var icke mycket vidare än den klass' han tillhörde.

För aktivisterna, »jägarna», de 2,000 ynglingarna som i början av världskriget födro åstad till Tysk-land för att där vinna militäris ut-bildning i syfte att sedan komma hem och kämpa Finland fritt, är Est-lander idel beundran. Dem har han tillägnat sin bok. Någon blänk för aktivismen som social produkt har han icke.

Det problemet vore dock väl värt att studeras, i Finland och annanstädes. En antydning:

Estlander nämner (IV: 100) den företeelse, som närmast före världskri-get uppträdde i Finlands svenska litteratur under namn av dagdrivar-litteraturen. Den avspeltade den dåvarande svensktalande studerande ungdomens dådlösa flanerande, dess skepticism och blasfemier. Dess or-sak har förf. skönjt: »svenskhetens förändrade läge efter enkamnerligen övernått». Riktigare: den svensktalande överklassen hade gått miste om sin tillförelse dominerande ställ-ning utan hopp att få den igen.

Dagdrivarstämningen fördes framhåller förf., genom världskri-get och den uppgitt ungdomen, särskilt

mätte vara alltför politiskt närslutna, när-människa osublimerade förelseledit från en gång skakar Europa.

Harry Marlsson.

den svensktalande studentungdomen, där fann i form av jägarrörelsen. Att ej blott en motsättning, utan ett kau-salsammanhang mellan de två före-telsersna fanns, här författaren helt visst icke sett, och ett sådant påstå-ende hade telt sig för honom som en hädelse. Men sambandet finnes: den dagdrivarstämning, vars socia-la grund vi nyss antydde, medgav ej idogt arbete, trägen skandande gär-ning — det var andra samhällsele-ment som numera trätt fram att ut-föra den — men den kunde, när till-fället bjöds, slå om i stundens bravur, föda hjälteedd och skapa ro-mantik. Hade förf. följt sina jäga-res öden efter kriget, hade han funnit att de sedermera kommit att till stor del utgöra ett reaktionärt ele-ment i Finlands militär.

På många detaljer ser Estlander mer kritiskt än hans samhällsklass i allmänhet och han finner då och då skäl att kritisera sina egna. Han ger inblickar i intrigspelet bakom de vitas kuissler före och under inbördes-kriget; efter kriget trädde det fram på öppna scenen, där slutat Est-landers framställning. Han medger de blodbad på vita anställda på de slagna rödgårdisterna, om han och nämner dem med hänsynsfull knapp-het. Att Tyskland ingalunda av pur människokärlek hjälpte det vita Fin-land till seger — vilket var den po-pulära upptäckningen inom den fin-ländska bourgeoisiein på den tiden — är han fullt på det klara med, och han nämner helt snävt det tysk-finländska freds- och handelsför-drag, som skulle bekräfta Finlands ställning som Tysklands vasall.

Inbördeskrigets sociala bakgrund kan Estlander icke skildra för oss. Detta om något vore en uppgift för en historievikare. Låt oss här blott nämna ett enda faktum:

De främsta reformer den röda rege-ringen påbjöd, vore landsvästgung-ens avvittande från bönderna, le-gotagadens upphävande och torpar-förlorelsen (V: 226). De två sist-nämnda hade redan före världskriget påtryckts av socialdemokratierna, utan att de vunnit gehör. Men så snart inbördeskriget var till ända, beslöt det vita rumpparlamentet frigöra tor-parna och befria bönderna från landsvästgöndherället, och ett par år senare upphävdes leghonstjadsdag. Vad lära vi härav? Det var tre re-former, som frångående hade krävt sitt förverkligande. »Torparbefolk-ningen anslöt sig till uppronet med en lidelse, som icke allenast berodde på agitation», säger Estlander (V: 176). Men han har icke dragit vi-dare på den ledtråd, vars ända han fått i handen.

Sveriges passivitet i förhållande till Finland och dess krig kan förf. icke gilla. Sverige hade »skunnat tråda fram som den ledande makten i Norden och med obetydliga offer upprättat sitt hegemoni ända fram till gränserna för sitt forna storhets-väldet», men dess regering förstod det icke. Man märker här något av den besvikelse de finländska aktivisterna redan i världskrigets början kände, då de i samverkan med gödsägare, militärister och pingstvingar för-gävs sökte bringa Sverige med i kriget.

Tiden efter 1918 faller ej inom bokens plan, och författaren tyckes ringkata den. Med tydlig sympati nämner han den opinion, som efter inbördeskriget krävde ändringar i representationsformen; andra, såsom

Nya upplagor

bitittills i sammanlagt

15,000

Vad skola vi säga våra barn om släktlivet? av Dr. Rat Grubb.

Varifrån kommer jag, mamma? av Dr. Gerda Kjöjberg.

Mamma, hur kommer de små barnen till? av Tora Sirelvik.

Pris för vardera 75 öre. **Tiden**

K. J. Ståhlberg, krävde det finländska samhälls- och statslivets fortgå- ing i demokratiska banor och kunde tack vare omkastet i världspoliti- ken förverkliga sin tanke. —

Bernhard Estlanders bok är intres- sant ej blott genom den massa av historiska fakta, som den framlägger på ett så roande sätt. Den är in- tressant också genom det den icke kan ge. Den utredde ej förhållan- det mellan nationella och klassintres- sen, bringar icke läsaren till klarhet om, när och i vilken form gemensam- nationella intressen överhuvud i vår tid föreligga. Vist är, att svaret ej ges genom att, såsom överklas- sen blott alltför benägen till, gene- rellt framställta dess intressen som identiska med nationens. Härfor kräves en historieforskning, som åter- står att göra.

Helsingfors, maj 1931.
K. H. Wiik.

Bernhard Estlander: Elva århundren av Finlands historia. Öcbert förlag. 5 delar. Häft. kr. 8:— pr del.

TIDEVARVET

REDAKTION: Telefon N. 48 42. Mottagningsst. 10-12.

EXPEDITION: Telefon 182 43. Kontorstid kl. 10-12 f. m., 1-4 e. m. Postg. 15 44.

PRENUMERATIONSPRIS: För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:—, kvartal kr. 1:50. Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS: I text 25 öre per millimeter.

Stockholm 1931 Zetterlund & Thelander Boktryckeri-A.B.

Hultafors
Fysikalisk-Dietisk Kuranstalt
1,000 fot ö. h.
Skodsborgsmetod

Lämplig rekreatjonsort.
Alla moderna badformer, elektro-citetsbehandling, massage Vegetariskt och blandat kost. Räkost.
Läkare: Dr E. Garby.
Moderata priser. Inga dricks-pengar. Begär utförligt prospekt.
Postadress: Hultafors.
Tel.: Borås 695, Hultafors 16, Rävlanda 68.